

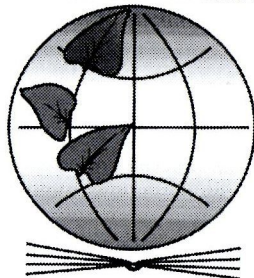
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Кафедра географії та методики її навчання
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова
Софійський університет імені Святого
Климента Охридського (Болгарія)
Ойцовський національний парк (Польща)
Газета «Краєзнавство. Географія. Туризм» (Україна)



ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ВИКЛАДАЧІВ, МОЛОДИХ УЧЕНИХ І СТУДЕНТІВ
(З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)

«ГЕОГРАФІЯ ТА ЕКОЛОГІЯ: НАУКА І ОСВІТА»



19-20 квітня 2018 року

Умань
ВПЦ «Візаві»
2018

*Затверджено до друку Вченою радою природничо-географічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(Протокол № 10 від 29 березня 2018 р.)*

Редакційна колегія:

Браславська О.В. – доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини (відповідальний редактор);
Половка С.Г. – доктор геологічних наук, професор кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини (заступник відповідального редактора);
Совгіра С.В. – доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри хімії, екології та методики їх навчання, УДПУ імені Павла Тичини; **Денисик Г.І.** – доктор географічних наук, професор, зав. кафедри географії, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського; **Миколайко В.П.** – кандидат сільськогосподарських наук, професор, декан природничо-географічного факультету УДПУ імені Павла Тичини;
Гончаренко Г.С. – кандидат біологічних наук, доцент, зав. науковою лабораторією «Екологія і освіта», УДПУ імені Павла Тичини; **Красноштан І.В.** – кандидат біологічних наук, доцент, зав. кафедри біології та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини; **Ситник О.І.** – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини, відповідальний секретар; **Кравцова І.П.** – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини; **Козинська І.П.** – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини; **Лаврик О.Д.** – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини; **Максютов А.О.** – кандидат педагогічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини; **Запорожець Л.М.** – кандидат педагогічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини; **Макаревич І.М.** – кандидат педагогічних наук, викладач, УДПУ імені Павла Тичини; **Герасименко О.В.** – кандидат педагогічних наук, викладач, УДПУ імені Павла Тичини; **Безлатня Л.М.** – кандидат географічних наук, викладач, УДПУ імені Павла Тичини; **Черненко Т.М.** – викладач кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини (технічний секретар);
Кірісько А.А. – лаборант кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини (технічний секретар).

Г 35

Географія та екологія: наука і освіта: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю), м. Умань, 19-20 квітня 2018 р. / відп. ред. О.В. Браславська. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. – 232 с.

До збірника матеріалів конференції ввійшли доповіді та тези, якими охоплено широкий спектр географічних і екологічних досліджень. Під час роботи конференції висвітлено такі питання: інтеграція сучасної географічної освіти і науки у міжнародний простір; історія становлення географії на теренах європейського простору; фундаментальні та прикладні дослідження в географії: досягнення, проблеми, перспективи; екологічний моніторинг України та зарубіжних країн; активні форми і методи навчання географії та екології у закладах освіти.

УДК – 91:502/504:54]:001.8]](06)

©Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2018.

©Кафедра географії та методики її навчання, 2018.

Нетробчук І.М., Мороз М.М.

МОНІТОРИНГ ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ У МІСТІ ЛУЦЬКУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 171

Панкратенкова Д.О.

СУЧАСНИЙ СТАН СКЛАДУ ПІЩАНИХ НАНОСІВ НА ДІЛЯНЦІ РОЗВАНТАЖЕННЯ ВЗДОВЖБЕРЕГОВОГО ПОТОКУ НАНОСІВ В РАЙОНІ ЖЕБРИАНСЬКОЇ БУХТИ 173

Половка С.Г., Половка О.А.

НАУКОВІ ІДЕЇ ВОЛОДИМИРА ІВАНОВИЧА ВЕРНАДСЬКОГО (до 155-ти річчя з дня народження) 176

Прохорова Л.А. Зав'ялова Т.В. Нетіша О.В.

ЗНАЧЕННЯ МЕТЕОРОЛОГІЧНОГО ЧИННИКА У РОЗПОДІЛІ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН ПОВІТРЯ МІСТА ЗАПОРІЖЖЯ 179

Рожі І. Г.

ВИВЧЕННЯ СТУДЕНТАМИ-ГЕОГРАФАМИ РІДНОГО КРАЮ ЯК ОБ'ЄКТА КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТСЬКОЇ РОБОТИ 181

Sytuk Ivan

QUEENSLAND – THE BANANA STATE OF AUSTRALIA 183

Ситник О.І., Демчук О.А.

ЄВРЕЙСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ БРАЦЛАВА ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СЕЛИЩА 187

Ситник О.І.

ТЕМПЕРАТУРНИЙ РЕЖИМ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ, РЕАЛІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО 2016-2017 РОКУ 190

Совгіра С.В.

КРИТЕРІЇ ДІАГНОСТИКИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВИХОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ 195

Сокальський А.І.

РОЗВИТОК ГЕОГРАФІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ КРАЄЗНАВЧОГО ПІДХОДУ У ВИВЧЕННІ ГЕОГРАФІЇ 198

Солошенко О. В.

МЕДІА-ПРОСТІР – СУЧАСНИЙ ШЛЯХ ДО ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА 201

Тарасюк Н.А., Процан І. В.

РЕГІОНАЛЬНІ ПРОЯВИ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ НА ВОЛИНІ 205

Тодоров В.І.

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕТНОГЕОГРАФІЧНИХ СИСТЕМ 207

Удовенко І.О. Шемякін М.В.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС У ВНЗ 211

are strapped to assist transfer by forklifts. From the palletising station the pallets are then placed in cool rooms to bring the temperature of the bananas down to 14-16°, which is the temperature they will be transported at in their journey to the market.

*Ситник О.І. к.геогр.н. доц.
кафедри географії та методики її навчання
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
e-mail: sytnyukuman@gmail.com
Демчук О.А., магістрант
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
e-mail: olesyaplahotniuk@ukr.net*

ЄВРЕЙСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ БРАЦЛАВА ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СЕЛИЩА

Щороку в осінню пору упродовж кількох останніх десятиліть місто Умань відвідують велика кількість паломників, які є послідовниками брацлавського хасидизму. Але чому саме «брацлавські хасиди»?

Брацлав – селище міського типу у Вінницькій області, але у минулому – це центр відомого Брацлавського воєводства, охоплювало територію сучасної Вінницької області, прилеглі райони Кіровоградської, Черкаської та Одеської областей і територію молдовського Придністров'я. Завдяки сприятливим природним умовам землі Брацлавщини почали заселятися ще в палеоліті, а починаючи з IX ст., тут з'явилися племена уличів і тиверців, які на той час входили до складу Київської Русі [5].

Перша згадка про укріплене поселення Брацлав з'явилася в літописі Великих князів литовських у 1363 р. В Середньому Побужжі, звільненому Великим князем Ольгердом від татар, було засновано місто, яке швидкими темпами зросло завдяки своєму розташуванню [3].

На початку XV ст. кількість населення Брацлава складало 5000 осіб. Враховуючи центрове положення міста, у ньому проживали українці, росіяни, поляки, іудеї (всього 3 %). Зайнятість населення була різною, українці переважно займалися сільським господарством, а євреї – ремеслами та роздрібною торгівлею [3, 7].

Починаючи з 1616 р., внаслідок економічного піднесення міста, населення почало збільшуватись і, згідно люстрації королівських володінь, у Брацлаві (точніше, в його частині, що належала королю) виявилось «городових будинків 500, серед яких нараховувалось єврейських – 18, шляхетських – 40, російського духовенства – 6» [2]. У 1635 р. польський король Владислав IV підтвердив права єврейської общини Брацлава, адже іудеї відігравали вагомий роль в місті (були орендарями великих маєтків, збиральниками податків, управителями

мастків, діловими агентами, володарями шинків та готелів, маслоробень, млинів, лісопилот і винокурень) [2, 10].

За часів визвольної війни 1648-1654 рр. вважалося, що всі єврейські мешканці Брацлава були знищені. За іншими джерелами, вони встигли втекти (в єврейських хроніках описано лише вбивство іудеїв у Тульчині і Немирові, але не в Брацлаві). Згодом, знову оселившись в Брацлаві, іудеї зазнали утисків під час нападу російських військ у 1664 р. та під час виступу проти Петра I гетьманів А. Войнаровського і П. Орлика 1711 р. Після цих подій кількість єврейського населення у Брацлаві залишилось незначною [3].

Із середини 1730-х рр. упродовж півстоліття староство Брацлава був князь Калікст Понінський, який не перешкоджав поселенню в місті євреїв і їх чисельність збільшилась до 200 осіб. Проте ця кількість не була постійною і вже наступний перепис 1776 р. зареєстрував у Брацлаві лише 32 будинки, в яких проживали 83 іудеї. Серед причин зменшення єврейського населення – гайдамацькі погроми 1768 р., «морова пошесть» у другій половині 1772 р., від якої загинуло безліч людей, і пожежа 1773 р., що знищила понад 40 будинків у місті [3, 6].

За даними топографічного опису Брацлавського повіту, зробленому на рубежі XVIII-XIX ст., місто населяли: шляхетство – 9 осіб, православне духовенство – 17 осіб, католицьке духовенство – 2 особи, міщани – 493 особи, іудеї – 352 особи. У цей же час (1802-1810 рр.) в Брацлаві жив засновник брацлавського хасидизму рабі Нахман, правнук засновника хасидизму Баал Шем Това («хасидизм» у перекладі з івриту – «вчення благочестя»). Ще за свого життя Нахман користувався підтримкою, але популярність його вчення – брацлавського хасидизму – значно зросла завдяки зусиллям його учня і послідовника, Натана Штернгарца. Натан Штернгарц присвятив 34 роки свого життя публікації усних історій рабина Нахмана та поширенню традиції щорічних зібрань хасидів в Умані на Рош-Га-Шана [4, 10, 7].

Популярність Брацлава як центру іудейської релігії сприяло зростанню чисельності єврейської общини. Заможні євреї витрачали великі кошти на благоустрій міста. У 1821 р. в Брацлаві діяла єврейська друкарня і у жовтні 1851 р. відкрилося казенне єврейське училище першого розряду, а також, окрім цього, діяло 7 синагог [2].

У другій половині XIX ст. більшість іудеїв займалися торгівлею і зовсім мало сільським господарством та будівництвом. Деякі з них займались пошиттям одягу і взуття, переробляли рослинну і тваринну продукцію. Складаючи близько 40% (2510 осіб) населення, євреї мали своїх представників у складі міського магістрату. У 1888 р. в міській думі єврейську общину представляли 14 голосів із 42, до міської управи із 4 її членів входив 1 представник від єврейського населення [3, 7].

На початку XX ст., у зв'язку із загальним промисловим піднесенням в Південно-Західному краї, економічне життя Брацлава також поживалося. Євреї, що складали в цей час понад половину населення міста (3000 осіб), практично всі були зайняті в торгівельно-промисловій сфері, їм належало більшість із 15 промислових і ремісничих підприємств [6, 8].

Напередодні Першої світової війни в Брацлаві єврейська община нараховувала вже 6000 осіб, вони мали синагогу і шість молитовних будинків. Після війни кількість єврейського населення значно зменшилось і за переписами 1923 р. становило близько 2000 осіб (33,3% загального населення), що пов'язано з лихоліттями громадянської війни, грабунками, погромами, бандитськими набігами, вбивствами, від'їздом до великих міст. Якщо за переписом 1897 р. Брацлав населяло 3290 жителів єврейської національності, у 1913 р. – 6000, то у 1926 р. нараховувалось лише 1940 осіб, а в 1939 р. за переписом – 1010 особа [3, 5, 10].

Під час Другої світової війни Брацлав 22 липня 1941 р. був захоплений німецькими і румунськими військами. Окупаційна влада створила гетто для єврейського населення і прилеглих територій. Згідно звіту румунської жандармерії наприкінці грудня 1941 р. в Брацлаві нараховувалось 747 євреїв, більшість з яких 1 січня 1942 р. перевели в концентраційний табір у с. Печера, а близько 50 чоловік були утоплені в Південному Бузі. З серпня 1942 р. в місті створили два робочих табори для потреб німецьких будівельних компаній, у яких нараховувалось 1200 євреїв, депортованих з Румунії, і близько 300 – з України. Режим в таборах визначався суворістю і мав за мету знищення всіх утримуваних. Жакливою датою стало 23 вересня 1942 р., коли всіх людей похилого віку і дітей з двох таборів (приблизно 400 осіб), розстріляли в найближчому лісі. Під час Другої світової війни загалом у Брацлаві було знищено 1840 осіб єврейської національності [4, 9].

У повоєнний період місто поступово відбудувалось, але воно вже не мало такого розквіту як раніше. Кількість населення набагато зменшилась і у 1959 р. складало лише 3964 особи, серед яких євреїв нараховувалось 200. В останні роки радянської влади почався масовий від'їзд єврейського населення до Ізраїлю та інших країн. У 1989 р. в Брацлаві нараховувалось 137 євреїв, в 1993 – 71 [8].

Після проголошення незалежності України і створення нових органів управління Брацлав втратив свій статус «міста», отримав новий – «селище міського типу» [4].

На початку XXI ст. єврейське населення селища міського типу Брацлава постійно зменшувалось. Сьогодні воно складається не більше як із 50 осіб. Кожен рік приїжджають сотні паломників єврейського походження, щоб помолитись у місці, де проживав раббі Нахман, відвідати могилу раббі Натана і стародавнє кладовище, що розкинулось над Південним Бугом [3].

На даний час єврейські паломники суттєво не впливають на економічний розвиток Брацлава, за винятком придбання сувенірної продукції і продуктів харчування у місцевого населення. Хоча ще у 2012 році вони викупили покинуту будівлю пивзаводу з метою перетворення заводських корпусів в синагогу, з прилеглими готельними корпусами для паломників [1].

Брацлав – це унікальне містечко, яке має багату історію, в якому єврейська община відіграла визначну роль. І хочеться вірити, що його відбудують і воно знову стане розвиненим містом як і раніше, адже у Брацлаві є на що подивитись: млин і пакагузи Янкеля Солітермана; огел на могилі рабі Натана;

пивзавод; Покровський храм старообрядців; дамба і "новий" корпус гідроелектростанції, побудований в 50-х роках ХХ ст.; особняк стилю модерн, в стінах якого зараз діє музична школа; православна святиня – Миколаївська церква, пам'ятник військово-польовій кухні і її винахідникові – підполковникові Антону Турчановичу і багато інших споруд, які зберегли історію селища.

Список використаних джерел

1. Брацлав – замки, храми, хасиди, старообрядці и многое другое : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://posterr.livejournal.com/213372.html> 2. Брацлав. Немирівський район. Вінницька область: [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://beket.com.ua/vinnickaja/braclav/> 3. Брацлав: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://myshtetf.org/vinnitskaja/braclav.html> 4. Брацлав: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sites.google.com/site/breslovcommunitycom/> 5. Вирський Д. Брацлав / Д. Вирський // Енциклопедія історії України: у 10-ти т. / редкол. : В. А. Смолій (голова) [та ін.] ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2003 – Т. 1. – С. 371. 6. Вишневецький А. Шість століть єврейського Брацлава / А. Вишневецький // Новості тижня. – 2007. 7. Воловик В. М. Етнокультурні ландшафти містечок Поділля / В. М. Воловик. – Вінниця : ПП «О. Власюк», 2011. – С. 99-106. 8. Дунський Ю. Брацлав / Ю. Дунський // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.] ; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. – К., 2005. – Т. 4. – С. 437-438. 9. Федерация еврейских общин Украины. Брацлав: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fjc.org.ua/templates/articlecco_cdo/aid/1438228 10. Хаймович Б. Н. 100 єврейських містечок України: Подоля / Б. Н. Хаймович, В. М. Лукин. – Санкт-Петербург. : Ежро, 2000. – 703 с.

*Ситник О.І., к.геогр.н. доц.
кафедри географії та методики її навчання
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
e-mail: sytnyukman@gmail.com*

ТЕМПЕРАТУРНИЙ РЕЖИМ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ, РЕАЛІЇ СЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО 2016-2017 РОКУ

Процеси, що відбувають у географічному середовищі, переважно зумовлюються термічними умовами. Температура повітря, як метеорологічний показник, визначає характер та режим погоди, впливає на життєдіяльність людини. Температура повітря характеризується такими показниками як *середньорічна температура повітря, абсолютні максимальні та мінімальні температури повітря, температури повітря січня і липня* тощо, які відображають кліматичні особливості території.

На території Черкаської області розподіл температури повітря зумовлений її географічним положенням, радіаційним режимом, циркуляцією атмосфери та підстильною поверхнею. Середньорічна температура повітря на території Черкаської області становить +7,7°C. Область має значну протяжність із заходу